

Ieder zijn vaargeul en iedereen droog

Een deel van de langsdam in de Waal bij Tiel. Links is de oevergeul voor de recreatievaart, rechts de hoofdgeul.

Foto Marcel van den Bergh / de Volkskrant

TIEL/WAMEL

Een primeur voor de Waal: langsdammen, evenwijdig aan de oever. Het waterpeil daalt en de recreatievaart krijgt een eigen geul. Maar zwemmen blijft levensgevaarlijk.

BART DIRKS

Kribben zijn al eeuwenlang niet weg te denken in de rivierbedding. Maar de korte stenen dammen, haaks op de dijk, krijgen concurrentie van langsdammen. Komende week levert Rijkswaterstaat een project op van zeven jaar werk. De oude kribben zijn verlaagd en hebben deels plaats moeten maken voor langsdammen, evenwijdig aan de oever.

'De langsdammen vergroten de waterveiligheid op een nieuwe manier', zegt Marita Cals van Rijkswaterstaat. 'We hebben ze ontworpen aan de tekentafel, de komende drie jaar gaan we hier volgen hoe het in de praktijk werkt.'

Vanaf het knalgele patrouillevaartuig RWS72 is de ingreep goed te zien. Parallel aan de stroming steekt een smalle strook stenen net boven het water uit - op de bodem heeft de dam een basis van dertig tot veertig meter. Groene tonnen in het water geven aan waar de bedding diep genoeg is om veilig te varen.

Aalscholvers en meeuwen hebben

de langsdam al in gebruik genomen als rustplek. Iets verderop steekt het voetveer Pomona nog gewoon de rivier over van Wamel naar Tiel - de langsdammen beslaan niet één lange strook, maar hebben regelmatig een doorgang.

'Het was een enorme operatie', zegt Cals over het in 2009 aangevangen project, dat 110 miljoen euro heeft gekost. 'De langsdammen zijn aangelegd over een lengte van 10 kilometer tussen Tiel en Ophemert. In de binnenbocht hebben we hier de kribben weggehaald. Aan de buitenbocht liggen ze nog wel.'

De resterende 462 kribben op het ruim 60 kilometer lange traject tussen Gorinchem en Nijmegen zijn met een meter verlaagd. Bakens laten ook hier de scheepvaart zien waar kan worden gevaren. 'Vroeger lagen de kribben eenderde deel van het jaar onder water, nu liggen ze eenderde van de tijd boven water', legt Cals uit. Zeker bij hoog water oogt de rivier daardoor een stuk breder.

Rijkswaterstaat denkt met de kribverlaging en de aanleg van de langsdammen drie vlieden in één klap te kunnen slaan. Het belangrijkste is dat de Waal bij een zeer hoge waterstand meer water kan afvoeren - de daling van de waterstand is 6 tot 12 centimeter. Dat maakt de kans op overstromingen in het rivierengebied aanzienlijk kleiner.

Daarnaast verwacht Rijkswaterstaat dat dankzij de langsdammen het onderhoud goedkoper wordt en er minder vaak hoeft te worden gebaggerd om de vaargeul diep genoeg te houden. 'De hoge kribben voorkwamen dat de rivier gaat meanderen, maar ze remden de afvoer van water bij hoge waterstanden af', zegt Cals.

De derde vernieuwing is dat de beroepsscheepvaart en de

recreatievaart ter hoogte van de langsdammen elk hun eigen stukje rivier in gebruik kunnen nemen. Geen overbodige luxe in de Waal, de drukste waterbinding tussen de Rotterdamse haven en het Ruhrgebied, met jaarlijks 150- tot 160 duizend scheepvaartbewegingen. Aan de ene kant van de langsdam ligt de 90 meter brede oevergeul, aan de andere kant de 230 meter brede hoofdgeul.

Er kleven ook risico's aan het project. Beroepsschippers en recreanten zullen moeten wennen aan de nieuwe situatie als woensdag de oevergeulen voor het eerst worden opengesteld. Vissers zullen een andere stek moeten opzoeken als de kribben onder water staan.

En dagjesmensen moeten zeker niet denken dat zwemmen in de oevergeul veiliger is dan tussen de kribben, die berucht zijn om hun draaikolken. 'De stroming in de oevergeul is even hard en zwemmen blijft afgeraden', zegt Cals. 'We delen in de zomer folders uit op het veerpontje, bij de frietkraam en in jachthavens om mensen te waarschuwen.'

Over drie jaar weet Rijkswaterstaat of de langsdammen de hooggespannen verwachtingen waarmaken. Wellicht dat daarna meer kribben eraan moeten geloven.

Dat rivieren genoeg capaciteit moeten hebben, bleek in 1993 en 1995. Na zware regenval in de Ardennen, Noord-Frankrijk en Duitsland traden de Rijn, Maas en Waal ver buiten hun oevers. 250 duizend mensen werden uit voorzorg geëvacueerd. Sindsdien zijn er ruim dertig grote projecten uitgevoerd onder de noemer 'Ruimte voor de Rivier'. Uiterwaarden kregen meer ruimte, er kwamen nevengeulen en dijken werden verhoogd.